

Tremtinys

Nr. 43
(1257)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. lapkričio 17 d. *

Tu esi Tėvynė man

Spalio 27 dieną Druskininkuose įvyko jau 9-asis Dzūkijos partizanų dainų festivalis, į kurį suvažiavo rekordinis trijų šimtų dalyvių skaičius. Malonu, kad kiekvienais metais festivali atranda vis

nauji dalyviai. Ypač nudžiugino, kad tarp jų pamatėme net du astovus iš Vilniaus krašto – Šalčininkų rajono Turgelių „Aistuvos“ ir Vilniaus Trakų Vokės gimnazijų moksleivių ansamb-

lius, taip pat pirmą kregždutę iš Žemaitijos – Mažeikių rajono Sedos Vytauto Mačernio gimnazijos Dainų studijos „Vizija“ kolektyvą. Festivalyje dalyva vo 18 kolektyvų iš visos Lietuvos.

Sulaukta ir svečių. I festivali atvyko LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, Tarptautinės istorinio teisin-gumo komisijos vadovai Ronaldas Račinskas ir Ingrida Vilkienė, Druskininkų savivaldybės švietimo skyriaus vyrusnioji specialistė Diana Brown, partizanas Juozas Jakavonis-Tigras, partizanų rysininkė Izabelė Navarackienė-Ramunė, mokiniai tėvai, miesto bendruomenės astovai.

Festivalis prasidėjo rudens lapais nubertoje scenoje atlikta muzikine kompozicija, kurios tema – partizano mylimają per vėlai pasiekęs laiškas...

Iš dalyvių pirmieji pasirodė Prienų rajono Balbieriškio pagrindinės mokyklos dainininkai. Festivalio kulminacija buvo svečio, 92 metų partizano J. Jakavonio pristatyta daina „Tu es Tėvynė

man“, kurią prieš daugelį metų jis pirmą kartą dainavo su savo vadu Adolfu Ramanauskui-Vanagu. Partizanas dainą atliko su tokia dvasine jėga, kad nuskambėjus paskutiniams posmui visa salė atsistojusi pratrūko audringais plojimais.

Festivali užbaigė ansamblį vadovų kartu atlikta daina „Saulėlė teka rytuose“. Dalyviai tylos minute pagerbė prieš keletą dienų į Amžinybę išejušį Punsko Kovo 11-osios licējaus choro „Pašeupiai“ vadovą Joną Vytautą Pavilionį.

Meninių kolektyvų vadovams festivalio organizatoriai, taip pat LPKTS pirmininkas G. Rutkauskas įteikė padėkos raštus, o Tolerancijos centro vadovai kvalifikacijos pažymėjimus. Vi-siems taip pat buvo įteikti suvenyrai ir dovanėlės, visi pakvieti dalyvauti kitų metų jubiliejiniame festivalyje.

Festivalis dar kartą patvirtino patriotiškiausio renginio Lietuvoje reputaciją, susilaukė pačių gražiausių atsiliepimų.

Gintautas KAZLAUSKAS

Partizanas Juozas Jakavonis pristatė dainą „Tu es Tėvynė man“

Jaunieji dainorėliai

Renginio dalyviai ir svečiai

Pagerbėme žuvusiuosius už Tėvynę

Liepsnelių jūros plevena per Vėlines Lietuvos kapinę, lankomi artimųjų kapai liudija mūsų pagarbą jems ir ilgesi. Betyra tokią amžinojo poilsio vietą, kurių nebėra kam aplankyt, tokį vietą, kurių niekas nežino, bet ten sudėta gyvybės auka...

Tokios mintys skambėjo Kupiškyje, miesto centre, tuo po Vėlinių į žuvusiu ir nukankintų partizanų atminimo akciją susirinkus Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kupiškio filialo nariams. Filialo pirmininkė Daalia Dyrienė kalbėjo ankstesniais metais

atminties žvakutes per Vėlines įžiebusi senosiose miesto kapinėse, prie Laisvės kovų paminklo, o šiemet nutarta atėti arčiau bendruomenės, miesto žmonių, kad būtų daugiau žūrinčių akių, daugiau prisiminimų, kalbėjimo su jaunaja karta.

Miesto jaunuomenė, vaikai, savivaldybės atstovai padėjo gėlių prie paminklinės lentos partizanams miesto aikštėje, iš uždegty žvakucių sudėlio žodį „Lietuva“ aikštės prieigose. Tas žodis gražiai iš tolo švietė sutemos...

Valius DOMANTAS

Dokumentai ir trumpi komentarai

Laikas pasižiūrėti į visiškai užmirštą, nenagrinėtą „kūrybos“ žanrą – buvusios sovietinės santvarkos tardymo protokolus ir teismų nuosprendžius tremtiniams, politiniams kaliniams, sukurtus dviprasmius terminus ir ištisus posakius. Ši problema naujai iškilo pastaruoju metu, kai ši „dokumentinė literatūra“ pradėta naudoti ižymių veikėjų, net laisvės kovų didvyrių kaltinimams, keičiant istorinio vyksmo sampratą.

Nuosprendis – ne vienintelis šios rūšies (tikslinės, meninės) kūrybos opusas: yra charakteristikos, kaltinamosios išvados, o jau tie tardymo protokolai – nuostabūs dramaturgijos kūriniai, kuriuos tiesiog tuo pat galima perkelti į sceną ir filmavimo aikštę. Ypač puikūs, už širdies griebiantys tardomųjų ir net nuteistųjų „atgailavimai“, prisipažinimai. Ko verta nuteistųjų myriop saviplaka?

Kiek daug tuose visuose popieriuose popierėliuose įdomybų, talentų blykstelėjimų, neraštingumo, grafomanijos ir drauge rafiniuotumo. Tai kultūros lobiai, nepelnytai užmiršti romanai, pjesės, baladės, lyrika ir taip toliau. Šiuo žanru šiek tiek domėjos ir tebesidomi istorikai, teisininkai, ypač „teisybės ieškotojai“, bet aš siūlau atrasti, atkasti ir išskelti jų estetinę esmę, nagrinėti grožinės literatūros požiūriu, gal net iutrauki į literatūros istoriją ir teoriją. Kažkas panašaus jau ir pasirodo.

Būtina pabrėžti, kad tardymo protokoluose atsakymai buvo rašomi tardytojo išmanymu ir ranka, tardomojo paaiškinimai, pasiteisinimai, posakiai neturėjo jokios reikšmės ir tekstuose neatsispindi arba interpretuojami visiškai savavališkai. Nagrinėjant, cituojant senuosius naujesnių laikų archyvus būtina kritiskai vertinti juose slypinčią informaciją, jų „meniškumo“ nesureikšminant iki „tiesos“ faktiško buvimo.

Ryškių pavyzdžių daugybė. 1940 metų vasario 2 dieną Maskvoje buvo sušaudytas žymus to meto rašytojas ir žurnalistas Michailas Kolcovas. Si kūpina absurdą byla ir jos peripetijos bu-

vo paskelbtos žurnale „Rodina“ (2004, Nr. 6, p. 65–71). Rašytoją tardė seržantas Kuzminovas, po ilgų mėnesių protokoluose atsirado įrašai: „Aš prisipažiustu kaltu, kad antipartiniuose ir antisovietiniuose pokalbiuose rodžiau abejones, ir „Pravdos“ redakcijoje priklausiau antisovietinei grupei darbuotojų, kurie užsiėmė antipartiniuais ir antisovietiniuais tyčiojimais“ (vertimas iš rusų k. – red.). Buvo kuriami nauji terminai su priešdeliu „anti“, išigiję grėsmingą, beapeliacinį turinį, o drauge nestokojantys vaizdingumo, meniškumo atspalvio, palaipsniui tapę stereotipinėmis klišėmis. Tardomasis Kolcovas pradėjo viską versti ant save, ant saviskių, kartu buvo prikurta aibė „antitarybiškumo“, aiškių nesąmonių, už kurias tardytojui buvo suteiktas leitenanto laipsnis, o kai teismo metu teisiama viską paneigė, teismas tik pasisaipė ir pasiuntė rašytoją myriop. Štai keletas pavyzdžių iš mano patirties: 1949 metais su šeima buvau ištremtas, 1951 metais su grupe jaunimo užrankraščio laikraštėlio „Taiga“ leidimą nuteistas aukščiausiaja bausme – 25 m. lagerių. Pagal 2005 metų rugsėjo 2 dieną pateiktą prašymą gavau Lietuvos Ypatingojo archyvo „Pažymą“, kuri ne tik papildo mano asmeniniame archyve esančius dokumentus (teismų nuosprendžių kopijos, kratos protokolai, kaltinamosios išvados ir kita), bet ir pralieja naujos šviesos į gyvenimą sovietinėje Lietuvoje grįžus iš tremties ir lagerių.

Iš „Pažymos“ aiškėja, kad man grįžus į Lietuvą 1958 metais, buvo užvesta operatyvinė sekimo byla Nr. 1270, kurios, deja, Lietuvos archyvuose nerasta (pagal žodinę neoficialią informaciją ji arba sunaikinta, arba išvežta į Rusiją). Iš MGB įstaigų susirašinėjimo, esančio kitose bylose, aiškėja, kas aš toks buvau ir esu: „kilęs iš buožių“, „antisovietinės organizacijos narys“, „antisovietinės organizacijos vadas“, „sukūrė antisovietinę lietuvių jaunimo organizaciją, kuriai pats vadovavo“ ir

kiti. Buvo sudarinėjami „buvusių antisovietinių formuočių vadų ir aktyvių veikėjų“ sąrašai, taip 1979 metais aš esu atsidūrės tarp devynių tokiių, o 1983 metais – tarp keturių. Vis nerimauma, ar „Rimkus nedaro ideologiskai kenksmingos įtakos studentams“, ar neauklėja jų „antisovietine dvasia“.

Kokios peršasi realios ir išvados? Buvę tremtiniai ir kaliniai visą laiką buvo sekami, sudarinėjamos ir vedamos bylos, stengiamasi riboti jų darbo galimybes, mokslo siekimą. Reikėjo gyventi ir elgtis labai atsargiai. Antra vertus, tai jau buvo postalininė epocha, šį tą jau buvo galima apeiti, nutylėti, vysto pokyčiai ir pačioje visuomenėje. Taip, aš buvau nuolat sekamas, bet informatoriai (nujaučiami ir net žinomi, bet „pažymoje“ neįvardyti), matyt, niekoypatingai blogo nepranešė, o gal kartais ir teigiamai liudijo. Priešingu atveju tikrai nebūtų išvengta „atleidimo iš darbo“, kurio taip siekė saugumas.

Grįžęs į Lietuvą, aštuonis metus dirbau šaltkalviu ir dažytoju tuometiniam „Autobusų-taksomotorų autoūkyje“. Pastebėjau, kad šiame ūkyje dirbogana daug tokų „buvusių“, kurių kitur dėl „biografijos“ nepriimtavo. Autoūkio direktorius, buvęs aukšto rango saugumietis Belkivičius nepaisė bendros „atributimo“ nuostatos, o „buvusieji“, kaip taisykėlė dirbo vairuotojais, šaltkalviais gerai, tyliai, nekeldavo triukšmo, pretenzijų. Lietuvoje būta ir daugiau tokų įstaigų ir jų vadovų, pav., Lietuvos dailės muziejaus direktorius, Dailininkų sąjungos pirmininko pavadutojas Pranas Gudynas, vienos Šiaulių statybinės organizacijos vadovas Zenonas Sabalys. Prie tokų institucijų aš skiriu ir Šiaulių pedagoginių institutą, jo buvusius rektorius, dėstytojus dailininkus, kurie ne kartą patyrė dėl manės nemalonumų, teko palaikyti ir ginti.

O štai irviena iš priemonių „siekitant buržuazinio nacionalizmo ir buvusių buržuazinių partijų ir antisovietinių organizacijų vadovų idėjinio nuginkla-

vimo ir kompromitavimo“: siekti, kad jie „smerktų savo prieška veiklą“, „pasiskaitytų spaudoje“. Daug kas iš „buvusių“ yra patyrę panašias atakas ir provokacijas, bet rezultatų būta labai menkų.

„Pažymoje“ pažymėtas mano dalyvavimas „Kestučio“ partizanų apgarados veikloje. Apie tai jau esu rašęs („Šiaulių naujienos“, 1991-12-24, 1992-01-03). Gali kilti klausimas, kaip ir kodėl vienas iš kaltinamųjų nurodė mane kaip organizatorių ir vadovą, tai yra, išdavė. Tuo metu jau buvau nuteistas 25 metams pagal kitą bytą, apklausos metu Južkuzbaso lageryje Kemerovo srityje viską paneigiau. Šio fakto esmė ta, kad įkliuvę ir tardomi pasipriešinimo dalyviai, kankinimais priremti prie sienos dalį kaltės (ryšiai ir kita) nukreipdavo į mirusius, žuvusius, jau nuteistusius. Šiuo atveju tardomosios grupės dalyviai visi buvo nuteisti po 10 metų lagorio, o aš jau buvau kalinys žymiai didesnio rango (pagal bausmę), todėl toliau nebebuvali tardomas. Su tos bylos dalyviais jau Lietuvoje susitikinėjau, draugavome, aptarinėjome praeities peripetijas. Tačiau jau būdamas Šiauliouose iki pat nepriklausomybės atkūrimo jaučiau saugumo domėjimosi ir ta byla.

Savaip įdomūs ir kiti dokumentai. Štai sudilės 1951 metų birželio 30 dienos „Kratos protokolas“, sustatytas Vesiolos barake, Alzamajaus rajone, Irkutsko srityje. 16-oje punktu išvardyta: „penki sasiuviniai, pavadinti „Taiga“, daugybė įvairių užrašų knygutėse, sasiuviniuose, albumuose, ant atskirų lakštų, laikai (233 lakštai), ir net 1935 metų žurnalas „Molodaja Litva“ – taip rusiškai buvo įvardytas „Jaunosios kartos“ komplektas, itin svarbus kaltinimo objektas...

Taigi dokumentai-popierėliai. Juose slypi žmonių likimai, akivaizdūs, mažai žinomi ir net nežinomi didesni ir mažesni, net smulkučiai istorijos faktai, kuriuose gausu ne tik teisybės, bet ir melagysčių, medžiagos ne tik teiginiam, bet ir svarstymams, abejonėms.

Prof. Vytenis RIMKUS

2018-uosius Seimas paskelbė partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago bei Lietuvos Sąjūdžio metais

Antradienio posėdyje Seimas svarstė, ar 2018-uosius paskelbti partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago bei Lietuvos Sąjūdžio metais. Už abu nutarimus balsavo visi posėdyje dalyvavę parlamentarai, nė vienas nebalsavo prieš ir nesusilaikė.

Kitąmet kovą sukanka 100 metų, kai Jungtinė Amerikos Valstijose gimė Adolfas Ramanauskas, sovietų okupacijos metais tapęs partizanų vado Vanagu. Sovietų KGB buvo suimtas, kankintas ir nužudytas. Atkurtos nepriklausomybės metais jam suteiktas dimisijos brigados generolo vardas.

Anot „Verslo žinių“ žurnalisto Stasio Gudavičiaus, Seimo susitelkimui šiuo klausimu nemenka dalimi pasitaravo prieš kelias savaites kilęs didelis triukšmas, kai rašytoja Rūta Vanagaitė viešai apkaltino Adolfą Ramanauską-Vanagą galimų bendradarbiavimų su KGB ir dalyvavimų holokauste. Re-

aguodama į tokius skandalingsus pasiaskymus leidykla „Alma littera“ nutraukė Vanagaitės knygų prekybą. Išimtas iš prekybos knygas leidykla pazardėjo atiduoti į makulatūrą perdirbimui. R. Vanagaitė vėliau pabandė tai-si situaciją, atsiprašydama už nepagrįstus kaltinimus partizanų vadui.

Seimo posėdyje kalbėjės konservatorius, istorikas Arvydas Anušauskas sakė: „Atrodė, klausimas galėjo būti ligtas, bet tapo labai svarbiu. KGB savo laiku kartu su partine nomenklatura pratino žmones prie jų skleidžiamo melo ir apgaulės apie partizanus. Žmonės, nesusipaziņę su KGB „virtuve“, gali ir nesužinoti apie šios struktūros veiklos detales, todėl gali susidaryti neteisingą nuomonę apie tai, kas yra. Tik nejsigilius į tas detales gali kalbėti apie brutalios kovos su pokario rezistentais idealizavimą.“

Tačiau Seimo posėdis antradienį

nepraejo be sumaišties. Ją sukėlė valdančiai Valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijai priklausantis Dainius Kepe-nis, suabejojęs žodžio „partizanai“ reikšme ir pasiūlęs pastatyti paminklą partizanams ir stribams. „Aš pritarau A. Ramanausko-Vanago metams, bet žodis „partizanai“ – dviprasmis. Partizanai buvo ir vienokie, ir kitokie. Mes turime galvoti apie tuos žmones, kurie jautriai priims tą žinią. Siūlyčiau šalia partizano Ramanausko-Vanago metų paskelbtis susitaikymo, atgailos metais ir pastatyti paminklą tiems žmonėms, kad užmirštų tas problemas vienės laikams“, – Seimo posėdyje kalbėjo D. Kepe-nis.

„Aš pasiūliau statyti susitaikymo ir atgailos paminklą. Kadangi kiekviename kaime tokius žmonių buvo ir neaiškumų visokiausią buvo. Ne aš sakiau banditų terminą, žmonės minėjo, vadino miškinius banditais, nes jie išsaudė dorų

žmonių šeimą, išprievertavo motiną. Aš buvau metinėse, žmogus numirė, nes 20 metų kankinosi nerasdamas tiesos, iš streso“, – sakė D. Kepe-nis.

Seimo nario pasiūlymas sukelė parlamentarų pasipirkimo bangą. Siuos parlamentaro kontraversiškus pasiaskymus pasmerkė įvairiomis Seimo frakcijoms priklausantys politikai. „Siūloma pastatyti budelių ir aukų susitaikymo memorialą? Man tai nekyla klausimų, kas pokariu buvo aukos ir kas budeliai, tad, labai jau švelniai kalbant, nevisai suprantu kolegos idėjos ir pasiūlymo“, – pareiškė liberalas Eugenijus Gentvilas.

„Man gėda, kad Seime dar tebeturime tokius nesusipratusių narių“, – tvirtino konservatorius Rimantas Dagys. Andrius Kubilius stebėjosi pasiūlymu užmirštį savo istoriją ir Laisvės kovotojus.

„Tremtinio“ inf.

Ivykiai, komentarai

Iki valstybės atkūrimo šimtmečio liko mažiau nei 100 dienų!

Lapkričio 8 dieną Vilniuje LR Prezidentė D. Grybauskaitė šventiniame renginyje Prezidentūroje paleido 100 dienų ikišimtmečios skaičiuojantį laikmatį ir pakvietė šalies gyventojus kūrybingai pasiruošti Lietuvos gimtadieniui.

Dienas iki šimtmečio skaičiuojantis laikmatis buvo paleistas 12.30 valandą. Šis laikas pasirinktas neatsitiktinai –istorikų teigimu, būtent šiuo metu 1918 metų Vasario 16-ąją buvo priimtas Lietuvos nepriklausomybės aktas. Valstybės atkūrimo šimtmečio dieną šią va-

landą Lietuvoje turėtų skambėti visų bažnyčių varpai.

Šalies vadovė visus paragino šį laiką išnaudoti kūrybingai ir džiugiai iprasinti mums labai svarbią dieną. Prezidentė taip pat kviečia visus prisiminti ir įvertinti labiausiai nusipelnusių asmenybes bei pasiūlyti pagerbtis jas valstybės apdovanojimais.

Šimtmečio proga per jubiliejinę Vasario 16-ąją planuojama apdovanoti šimtą iškilių Lietuvai nusipelnusių asmenybių.

Simboliniame renginyje Prezidentūroje, kurį vedė žurnalistas ir rašytojas Andrius Tapinas, dalyvavo partizanų rysininkė Zofija Druktenienė-Gegutė. Prieš pat Valstybės atkūrimo dieną savo šimtajį gimtadienį švęsianti moteris pasakojo apie miško brolius, partizaninių pasipriešinimą, kovadėl Lietuvos laisvės, tardymo metu patirtus sunkumus, susitikimą su partizanų vadu Jonu Žemaičiu ir priesaką savo šaliai.

Projekto „LT1918“ kūrėjai renginio dalyvius ir žiūrovus nukélé į Lietu-

vą prieš 100 metų. Jie galėjo keliauti per svarbiausias šimtametės mūsų atkurtos valstybės akimirkas, susipažinti su didžiausiais šalies herojais.

Šventės pabaigoje, skambant Ramintos Naujanytės-Bjelle atliekamai muzikai, į dangų iš Daukanto aikštės pakilo 100 balionų, ant kurių Vilniaus universiteto Tarptautinių santykų ir politikos mokslų studentai surinko sostinės gyventojų ir svečių linkėjimus šimtametei Lietuvai.

Prezidentės spaudos tarnyba

Rusija pripažinta okupantu aukščiausiu tarptautiniu lygmeniu

Generalinė Jungtinių Tautų asamblyje priėmė Ukrainos pateiktą rezoliuciją dėl žmogaus teisių Rusijos okupuotame Kryme. Šio dokumento tekste Rusija pripažįstama valstybe-okupante, o Krymas ir Sevastopolis – laikinai okupuotomis teritorijomis. Balsuojant dėl rezoliucijos priėmimo, už ją balsavo 70 šalių, prieš buvo 26, susilaikė 77. Apie tai „Twiter“ lapkričio 6 dieną pranešė nuolatinė Ukrainos

atstovybė prie Jungtinių Tautų.

Lapkričio pradžioje Ukraina pateikė Jungtinėms Tautomis projektą, kuriame kalbama apie žmogaus teisių padėtį Kryme. Šio projekto bendraautoriais pasiraše 38 šalys, išskaitant JAV, Didžiąją Britaniją ir Prancūziją. Rezoliucijoje smerkiama žmogaus teisių pažeidinėjimai Kryme, ypač Krymo totorių ir ukrainiečių. Be to, dokumentas ragina Rusiją nedelsiant atsaukti jos priim-

tą nutarimą pripažinti Medžlisą (Medžlisas – Krymo totorių nacionalinis susirinkimas – savivaldos organas, – red. past.) ekstremistine organizacija.

Ukrainos prezidentas Petro Porochenko sveikino tokį JT sprendimą, nes šis dokumentas pačiu aukščiausiu tarptautiniu lygmeniu įvardija Rusijos valdžią Kryme kaip okupacine ir užkrauna jai visą atsakomybę už žmogaus teisių pažeidimus Kryme.

Dar svarstant šį projektą, Rusijos atstovas prie JT pareiškė, kad „dokumentas yra neobjektyvus ir įžeidus“.

Rusija aneksavo Krymą 2014 metais, surengusi „referendumą“, kurį organizavo prorusiškos jėgos. Ukraina ir tarptautinė bendruomenė nepripažįsta šio referendumo rezultatų. JAV ir Europos Sąjunga, reagodamos į šį grubų tarptautinės teisės pažeidimą, įvedė sankcijas daugeliui Rusijos kompanijų ir valdininkų.

VSD Žvalgų dieną švenčia kartu su visuomene

Antrus metus iš eilės Valstybės saugumo departamentas (VSD) spalio 27 dieną kvietė Lietuvos piliečius šventi Žvalgų dieną kartu. Žvalgų dienos proga siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į tai, kad prie valstybės saugumo gali prisidėti kiekvienas pilietis.

Pilietinis budrumas yra mūsų valstybės stiprybė. Dar 1920 metais pirmasis Lietuvos žvalgybos tarnybos vadovas Mikalojus Lipčius sakė: „Kiekvienas turis suprasti, kad jei gerai žinosime, kas vyksta aplinkui, taip lengviau išvengsime pavojų ir mažesnėmis pajėgomis nugalėsiame priešą“.

Lygiai prieš metus, spalio 27 dieną, VSD visuomenei pristatė anoniminę Pasitikėjimo liniją ir šviečiamają kam-

paniją – vaizdo filmukų seriją – kurioje mokoma, kaip atpažinti priešiškų žvalgybos tarnybų veiksmus prieš Lietuvos piliečius.

„Žvalgų dieną galime pasidžiaugti itin išaugusių visuomenės pasitikėjimui Valstybės saugumo departamentu. Didžiuojamės, kad žvalgybos darbas, nors ir didžioji dalis jo yra neviešintina – nelieka nepastebėtas. Tačiau reikia nepamiršti, kad šalies saugumas yra visų mūsų bendras reikalas.“

Pastaraisiais metais daug dėmesio skyrėme skleisdami žinią, kad stiprios bendruomenės užtikrina ir sklandū žvalgybos darbą. Visuomenės palaikymas, pilietinis sąmoningumas tampa ypač svarbias dinamiškoje besikei-

čiančių grėsmių akivaizdoje.

Stiprinti nacionalinį saugumą galite padėti ne tik pranešdami apie grėsmes, tačiau ir skleisdami gerą žodį apie valstybę, kovodami su melu, dezinformacija, – sakė VSD direktorius Darius Jaušiskis. – Pastarieji metai parodė, kad turime tikrai aktyvią ir vis didesnį atsparumą grėsmėms įgaunantią visuomenę. Iš piliečių gautos žinutės kai kuriai atvejais padėjo netgi užkardytį tam tikras grėsmes. Todėl nenuostabu, kad šiandien Žvalgų dieną norime šventi kartu.“

Metus veikianti Pasitikėjimo linija sulaukė per 1000 skirtingu pranešimų: nuo žinučių apie pastebėtus įtarinės, galimai nedraugiškus veiksmus valstybei iki pranešimų apie nesantai-

kos kurstymą viešojoje erdvėje. Aktyviausiai piliečiai, reguliarai stebintys ir siunčiantys informaciją apie grėsmes, Žvalgų dienos išvakarėse buvo pakviesti į Departamentą ir uždaramė renginį apdovanoti padėkomis už pilietinė atsakomybę.

Valstybės saugumo departamentas kviečia ir toliau nacionalinį saugumą stiprinti kartu – visus neabejingus piliečius aktyviai kreiptis į VSD bei pranešti apie numanomas grėsmes.

Informaciją apie galimas grėsmes VSD galite pranešti: Pasitikėjimo linija tel. 8 700 70 007, veikianti 24 valandas per parą visą savaitę, taip pat el. paštu: pranesk@vsd.lt.

VSD informacija spaudai

Skandalai ar informacinio karo atakos?

Mūsų nemažos visuomenės dalies išsilavinimo stoką ir nuovokos nebuvinė akivaizdžiai liudija jos nenoras suprasti, kad karas nėra tik tas atvejis, kai šaudoma ir sprogdinama. Tad nenuostabu, kad bandymai paaiškinti, jog šiuo metu prieš Vakarų pasaulį (ir, žinoma, mūsų valstybę) Rusija kariauja hibridinį karą, sukelia tik pašaipas „visur jums rusai puola“. Nepadeda net argumentai, jog didžiausiu Vakarų valstybių lyderiai pareiškė Rusijai protestus dėl jos kišimosi į vidaus reikalus (tai viešai pripažino JAV, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos vadovai, tokius Rusijos veiksmus pastebi ir Ispanija, susidūrusi su katalonijų separatistais). Na, jei jau į JAV prezidento rinkimus Rusija nepabijojo kisti skleisdama melagingas „žinias“ ir taip toliau, tai ką ir bekalbėti apie mūsų šalies politinį ir visuomeninį gyvenimą?

Štai neseniai į dienos šviesą buvo ištemptas M. Bastys, dirbęs Rusijos nau dai, paskui – A. Skardžiaus „verslo“ veikla, kažkaip keistai sutampanti su Rusijos interesais, bet prieštaraujanti

Lietuvos energetiniam savarankiškumi. Na, pastarojo veikėjo „nuopelnai“ dar tik svarstomi Seime, nelabai norinčiam pripažinti A. Skardžiaus iš esmės antivalstybinę veiklą (o ko daugiau tikėtis iš Rusijos trąšomis prekiaujančio oligarcho kompanijos?) ir dar neaišku, kaip reaguos visuomenė, kurios nemaža dalis aklai įtikėjusi lietuviškosios „socialdemokratijos“ genialumu, tačiau kitas išpuolis prieš Lietuvą susilaukė atkirčio iš visų pusų, todėl R. Vanagaitės provokacija pavyko tik iš dalių, bent jau kol kas neįžiebė tarptautinio skandalo. Žinoma, dalį tamsaus gaivalo išprovokuoti pavyko, bet jo antisemitiniai išpuoliai netapo vertais tarptautinio dėmesio.

Po R. Vanagaitės mus užklupo kitas skandalas – Povilas Urbšys, uolus antikonservatorius, tėstantis E. Klumbio, J. Veselkos antikonservatorišką kampaniją, susimovė Seime, nevykusiai bandydamas neva apsaugoti besilaukiančią seimūnę nuo makabriško jos pačios ketinimo pristatyti pagalbinio apvaisinimo įstaty-

mo projektą (kurį daug kas supranta kaip leidimą žudyti nereikalingus žmogaus embrionus, naudojamus dirbtiniams apvaisinimui). Kai bebūtų, P. Urbšys susimovė akivaizdžiai – čia tau ne ant konseruatorių pastipusias kates karti!

Bet dar didesnio dėmesio susilaukė paskutinis skandalas, mat tema pikantiška: garsus kino režisierius Šarūnas Bartas buvo apkaltintas seksualiniu priekabiavimu. Pasiklausę skandalo dalyvių – nukentėjusių merginų – nepaliaujti stebėtis: o tai ko jūs, panelės, tikitės, važiuodamos pas viengungį virą į jo namus, gerdamosnakštis su juo vyną ir pasilikdomos nakvoti? Net Vaižgantas kažkada yra pasakęs, jog naivu tikėtis, kad likę dviese jauni žmonės tik poterius kalbės... Visgi šiame skandale yra kai kas daugiau, nei moralinė problema – politikos apžvalgininkas žurnalistas Audrius Bačiulis socialiniame tinkle „Facebook“ pateikė ironišką pastebėjimą, kodėl kilo šis „seksualinio priekabiavimo“ burbulas: „Ir sutapk tu man šitaip (kad jis kilo, red. past.), kad

artėjant kasmetiniams JAV kino meno ir mokslo akademijos „Oskarų“ apdovanojimams, kuriems bus pristatytas Šarūno Barto filmas. Ir sutapk tu man šitaip, tas filmas yra apie kagėbistų ir kitų kriminalinių nusikaltelių valdomos imperijos agresiją – karą prieš Ukrainą. O jeigu netycia JAV kino meno ir mokslo akademijos žiuri komisijai labai patiks tas garsaus lietuvių režisieriaus darbas (gal net kagėbistai turi informacijos, kad jau patinka?) ir jeigu sutaps taip, kad „Frost“ taps labai realiu kandidatu į „Oskarą“ ir atkreips visų dėmesį į čekistų projektą „Malorossija“? Jiems to visai nereikia...

Pasak A. Bačiulio, dabar „ant bangos“ seksualinio priekabiavimo skandalai Holivude, tad kodėl šio fono nepritaikius lietuvių režisieriu? Beje, apžvalgininkas aptiko įdomų sutapimą – Š. Barto nuskriaustojo lyg tyčia gyvena Londone, bet dirba... rusams priklasčioje kompanijoje.

Ir sutapk gi tu man!
Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Knygose mūsų pačių likimai

Visi prisimename tą tragišką tarpsnį mūsų gyvenime, kai buvome atplėsti nuo savo krašto ir nublokstti į šaltą speiguotą Sibirą. Pavargę nuo sunkiai pakeliamų, alinančių darbų, sušalę, išbadėjė, nakties poilsiu kridsmi į savo varganą guoli persižegnodavome ir prašydamo Auksčiausiojo: „Dieve, leisk sulaukti rytdienos, dar noriu pamatyti už horizonto kylančią saulę. Leisk, Dieve, pasislėpti nuo mirties šméklos už likimo galingu pečių. Leisk dar pasislėpti nors vienai dienai, nors vienai vienintelei dienai...“ Skaudu šiandien apie tai prisiminti. Bijojome mirties. Bijojome visiems laikams išnykti svetimame krašte. Nors klupdo baisus nuovargis, kankina gyvenimas pusbadžiu, vaikučiai alkani prašo kąsnio – vis tiek dar viliesi sulaukti rytdienos. Nepuolėme žudyti, bet tikėjome ir meldėme Dievo pagalbos.

Sugrįžome į Lietuvą. Sugrįžome su gerojo Dievo pagalba. Nebuvome čia laukiami. Daugelis turėjome pažymą – dar trejus metus neleista gyventi Lietuvoje. Ji bylojo – neregistruos. Visais įmanomais būdais teko ieškoti išeicių ir kabintis į gyvenimą. Juk štieki metų praleista svetimuose kraštuose. Mums nereikėjo pilių, nereikėjo milijonų, o tik – Lietuvos, tik jos.

Šitas mūsų išgyventas košmaras jau praeityje. Šiandien turime laisvą Lietuvą, tik gal nebemokame ja džiaugtis ir vis dejuojame. Suprantu, yra negerū dalykų ir net labai negeruk, bet vis tik – džiaukimės tuo, ką turime, ką iškovojome viltimi, meile, kantrybe, atsidavimu savo kraštui. Juk turime kuo džiaugtis!

Jau išleistos trys „Tremties vaikai“ knygos, ir ketvirtąji pakeliui. Skaitome jas ir pašiurpstame – juk tai mūsų pačių likimai, suguldyti šių knygų puslapiuose. Juk tai mūsų pačių dar vaikytė sugriauti gyvenimai, suluošinti žiauriais likimais, atimtais mokslo metais, artimų žmonių netektimis. O džiaugtis turime tuo, kad pagaliau bus atstatyta TIESA ir paneigtas MELAS, klestėjės daug dešimtmecių. Juk žinome, mūsų vaikai augo melo gadynėj. Mokyklose jie mokėsi iškreiptos istorijos. Ir kalė jiems į galvas MELĄ ir NETIESĄ. Šiandien matome, kaip melas lenda į paviršių, putiniška propaganda suaktyvėjo ne tik Rusijoje, bet ir užsienyje. Knygose ra-

šoma, kad lietuvių patys prašési į Sibirą vežami, nes norėjo užsidirbt, kad vagonuose vaikams buvo duodamas šiltas šviežias pienas, skiriama dieinai tiek ir tiek pinigų. Visi žinome – tai jūlus melas!

Tad ar ne džiaugsmas, kad mūsų vakaicių mokysis teisingos istorijos?

Mūsų Lietuva garsi stebuklais! O vienas iš jų – drąsus, aukojantis save Lietuvos istorijai – Stanislovas Abromavičius.

Suprantame ir tai, kiek reikia sukaupti kantrybės, paaukoti laiko ir sveikatos, kad galėtume kapstytis po tūkstančių vaikų sugriautus gyvenimus. „Tremties vaikai“ – autentiški prisiminimai, iškentusių tremtį, palidujimai, būtent tų, kurie buvo suimiati mokyklos suole, mokslo auditorijoje, tų, kurie buvo vežami dar susuktį vystyklieliuose ar gimę vagone, kiti tremtyje ir tik iš tėvelių lūpų užgirdę apie mielą, tolimą šalį Lietuva. Mes, kurie kartu su gimdytojais vagone srėbėmė barstelius su kirmélémis, kartais išvendavome, ką nurijome, kartais suskaudusiais pilveliais bégome prie „parašos“, o dažnai nespėdamo, tuomet bėda – nėra vagone vandens, neišskalbsi, nepasikeisti drabužio – jo irgi neturi. Baisu ir prisiminti, ką teko išgyventi dar vaikystėje.

Ašarą traukia išgirsta tremtinio daina, ašara sublizga akyse, atsitiktinai užgirdus traukinio švilpuką ar ratų bildesį. Iki šiol kankina tų metų sapnai...

Tokia buvo mūsų vaikystė. Tokia tiesa. O tą tiesą turi žinoti mūsų moksleiviai. Todėl džiugu, kad ruošiama knyga mokykloms „Vaikystė Sibiro toliuose“. O tam pasiaukojo taip pat Stanislovas.

Kaip galėtume atsidėkoti rašytojui Stanislovui Abromavičiui už tokį kilnų ir pasiaukojamą darbą? Manau, paremdami šių knygų leidybą pinigėliais, kiek kas galime. Juk mes – Tėvynės patriotai! Tokiais ir išlikime, būkime verti to vardo. Ypač raginu aukoti knygai – „Vaikystė Sibiro toliuose“. Jaunajai kartai ji atvers akis, mūsų vaikaičiams parodys tikrajį kelią. Kažkas po mūsų gyvens, arba supratę praeities melą ieškos tiesos, arba grįj komunistinio melo liūnā, kurį perėjo jų seneliai ir tévai.

Emilia STRIBIKAITĖ-URBONIENĖ

Dėmesio!

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga ruošiasi išleisti rašytojo Stanislovo Abromavičiaus knygą „Vaikystė Sibiro toliuose“, parengtą pagal jau išleistas tris „Tremties vaikų“ knygas ir skirtą 4–6 klasių moksleiviams. Istorijos parašytos vaikams priimtina forma – per nutikimus, išgyventus įvykius, blogio ir gėrio supratimą. Jose pasakojama lietuvių tremties į Sibirą istorija, mokoma pagarbos tévynei ir meilės lietuvių kalbai ir gimtajam kraštui.

Knyga baigiamai redaguoti. Ją ketinama išleisti 2018 metų pradžioje ir padovanoti kiekvienai Lietuvos mokyklai.

Kreipiamės į mūsų skaitytojus ir geros valios žmones prašydami paramos planuojamai išleisti knygai. Taip pat toliau renkamos aukos „Tremties vaikai. Ketvirtai knygai“. Aukojamas lėšas perveskite į DNB banke esančią Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos paramos sąskaitą Nr. LT86 4010 0425 0156 6754. Paskirties langelyje nurodykite, kuriai knygai aukojate.

Aukotojų pavardės bus spausdinamos „Tremtinyje“ ir knygoje aukotojų sąraše. Kiekvienam aukotojui bus padovanota po knygą.

Ačiū už jūsų gerumą.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Sveikiname

*Laiko ratelyje verpiami metai
Ir plonus gijos sukas – netrukineja.
Jose sudėtos gyvenimo akimirkos,
O verpstė vis pilnėja ir pilnėja...*

80-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį Irkutsko sr. Nukuto r. tremtinį **Donatą ŽIAUGRĄ**. Linkime kuo geriausios sveikatos, stiprybės, Dievo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas, grupė draugų

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Jonavos filialo nares: **Zitą ALEKSANDROVĄ – 75-ojo ir Vandą ŠINKŪNIENĘ – 65-ojo**. Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ir džiaugsmingų metų artimųjų apsuptyje bei Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Dėmesio!

Primename, kad LPKTS filialai savo narius sveikina nemokamai, o privatus sveikinimai (kai sveikinate savo gimines ar draugus) kainuoja 10 (be nuotraukos) arba 15 (su nuotrauka) eurų. Sveikinimo tekstą ir nuotrauką galite atsiųsti paštu adresu: „Tremtinio“ redakcijai, Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, arba el. paštu: tremtinys.redakcija@gmail.com. Pinigus už privatus sveikinimus perveskite į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos sąskaitą Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, įmonės kodas 300032645, mokestimo paskirties langelyje įrašykite „Už sveikinimą Vardeniui Pavardeniui“. Neapmokėti privatūs sveikinimai nebus spausdinami.

„Tremtinio“ redakcija

Kviečia prisidėti prie paminklo partizanams Kryžkalnyje statybos

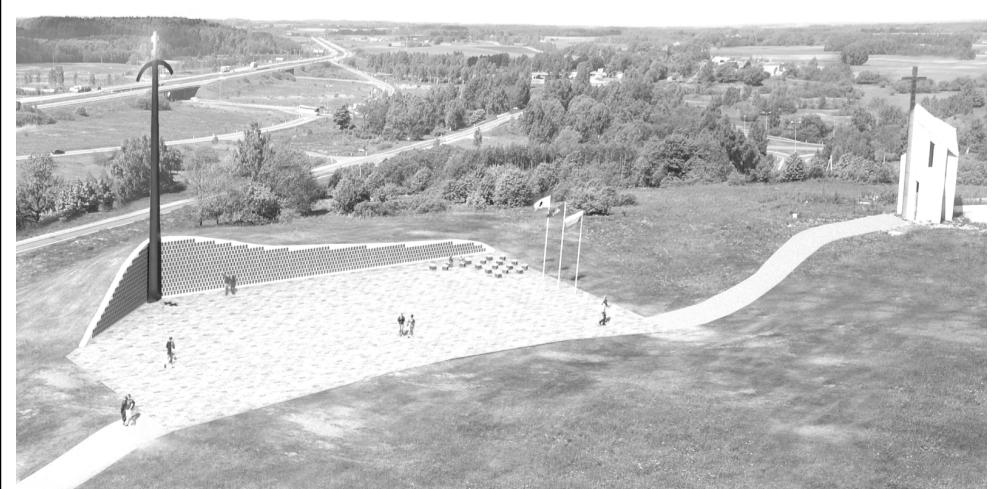
Artėjant Lietuvos nepriklausomybės 100-mečiui prasidėjo nepamatuotas puolimas prieš Lietuvą ir Lietuvos partizanus. Todėl mes, Tėvynės partizanų laisvės kovos įamžinimo sąjunga ir Lietuvos laisvės kovos sąjūdis, pasirašėme sutartį, kuria sutarėme apjungti mūsų projektus: paminklinę grupę, kurią sudarys 20 metrų aukščio obeliskas su paausatu Vyčio Kryžiumi, matomu 10 kilometrų spinduliu, simbolinė siena su Vyčio Kryžiais, ant kurių bus išgraviruotos visų 20 tūkstančių žuvusių Lietuvos partizanų pavardės, taip akivaizdžiai parodant žūčių už Lietuvos laisvę mastą, ir Nežinomo partizano kapas su jau augančia monsinjoro Alfonso Svarinsko koplyčia. Abu projektais puikiai užpildys visą Kryžkalnio kalno erdvę ir taps patrauklūs Lietuvos

piliečiams ir turistams.

Paminklas bus atkirtis priešiškoms jėgomis, informacinio karinė ginklas, kuris gins Lietuvos partizanų garbę kovoje su Rusijos propaganda, juodinancią jų kovą, kartu kvies lietuvių tautą budeti, bet kuriuo momentu būti pasiruošusią apginti Valstybę, Laisvę ir Nepriklausomybę.

Paminklo Lietuvos partizanams statybą Kryžkalnyje galite paremti paramos koncerto Kryžkalnio projektui metu, kuris lapkričio 18 dieną, šeštadienį, 21 valandą bus rodomas LRT kanalu, balsuodami už patikusią partizanų dainą.

Antanas KLIUNKA, Tėvynės partizanų laisvės kovos įamžinimo sąjungos valdybos pirmininkas

Lietuvos partizanų memoriale Kryžkalnyje autorai architektas S. Pamerneckis ir skulptorius T. Gutauskas

Pokaris gyvena atmintyje

Ekologinio ūkio Igliaukoje, Marijampolės rajone, savininkai Petras ir Petrutė Stroliai gerai žino savo krašto istoriją. Užauginę tris dukras – Rasą, Laimutę ir Birutę, kurios pasirinko informatikos ir meno specialybės, jie vis dar triūsia savo virš šimto hektarų ūkyje. Nors jau baigia aštuntą dešimtmétį, Petras sako, jog dar turi jégų valdyti traktorių, kombainą ar sunkvežimių. Žmona su dažnai talkininkaujančiomis dukromis prižiūri daržus, attieka kitus būties darbus. Petras viliasi, kad gal kažkas iš savų perims ūkio vairą, tačiau problema, kad dukros gyvena sostinėje, jo neslegia.

Petro tėveliai Pranas (1896–1956) ir Magdalena (Vokietaitė, 1901–1983) užaugino septynis vaikus (Kazimierą, Elžbietą, Stanislovą, Petrą, Juozą, Juliu ir Janiną), leido kai kuriuos į gimnazijas, mokė amato, svajojo ir siekė, kad jie taptų gerais žmonėmis. Buvo giliai tikintys, tévelis ragavęs moksly. Baigęs septynias klases Igliaukoje, Petras mokslo siekė per didelius vargus. Nuo keturiolikos metų téviškėje dirbo kolūkyje arkliais įvairius darbus negaudamas jokio atlyginimo. Paskui trejus metus tarnavo sovietinėje kariuomenėje Rusijos šiaurėje. Sugrįžęs dirbo kolūkyje vairuotoju ir mokėsi vairuoti mokykloje Igliaukoje. Vėliau gyveno Baisogaloje, kur Gyvulininkystės institute gyvūnų veisimo ir genetikos skyriuje dirbo vyriausasis brolis moksly daktaras Kazimieras Strolis. Čia gyvendamas Petras, neakivaizdiniu būdu studijuodamas, baigė Lietuvos žemės ūkio akademiją, dirbo Baisogalo valstybinės veislinskystės stoties pagalbiniame ūkyje. Dirbo agronomu Dainavos ir Šilavoto ūkuose, Prienų rajone, vėliau direktoriaus pavaduotoju Sudavijos valstybiniam žirgyne, Marijampolės rajone. Buvo visų gerbiaamas, tačiau karjeros laiptais aukščiau nepakilo, nes įsakmiae raginamas nesutiko stoti į komunistų partiją. Petras savo akimis matės tremties, nekaltų žmonių žūtis, melą, veidmainystę, pagarbos tai valdžiai nejautė.

Petras mena, kai dar 1949 metais Igliaukos gimnazijos vyresniųjų klasių moksleiviai devintokai pas Urbonus raše atsišaukimus ir juos platino per ten veikuši paštą. Už tai visi buvo nuteisti, kaip tévynės išdavikai, po 25 metus kalėjimo. 1949 metų kovo 25-ają į Sibirą buvo ištremti geri kaimynai Antanas ir Uršulė Mieldažiai. Jųvaikai tābaisiai naktį buvo išstumti į laukus, per tremtį slėpėsi šieno kupoetoje, nes tévai atsidūrė Sibire. Vaikus užaugino svetimi...

Pokaryje Petro mamos giminaitis Leonas Vokietaitis-Karys partizanavo, tačiau 1952 metų sausio 31 dieną žuvo Varnabūdės miške kartu su K.Popiera-Gegužiu, B.Popiera-Meška, K.Kurtiniu-Ažuolu. Igliaukietis Petro Strolio pusbrolis Petras Urbonas okupantų buvo 25 metams nuteistas lagerių kaip tévynės išdavikas. Kalėjo Oratukane, į Šiaurę už Magadano. Mamos brolis Kazys Vokietaitis gyveno Asiūklės kaime, Prienų rajone. Turėjo 40 hektarų ūkį. Okupantai žemę atėmė, paliko tik penkis hektarus, tačiau mokesčius ir pylavas reikėjo mokėti nuo

visų hektarų. Žinoma, ūkininkas įsiskolino, už tai ji 1951 metų rugsėjo 1 dieną areštavo, iki teismo kalėjo Kauko ir Vilniaus kalėjimuose. Teisė Priešnuose lapkričio 27 dieną. Nuteisė dvejiems metams kalėjimo ir penkeriemis tremties. Kalėjo Šilutės lageryje. Po keilių metų grįžo visiškai be sveikatos...

Petras pasakojo, kad tévelio téviškėje gyveno jo teta Antanina su vyru Juozu Mašalaičiu. 1946 metais rugsėjo mėnesį Juozas dirbo laukuose. Atėjė Igliškelių stribai arklius atėmė ir liepė ateiti jų atsiimti į valsčių. Šeima suprato, kad iš ten jų jau nepaleis. Išbėgo visi slapstytis. Juos priėmė Juozo sesuo, gyvenusi Skirptiškėje. Tada jų namuose Igliaukoje apgyvendino sveitimus, atkėlė net ligoninės gimdymo skyrių. Vėliau ligoninei trūko malkų, tai ūkinius trobesius nugriovė ir sukūreno, savininkams negrąžino... Likonamas ir svirnas. Vėliau svirne buvo įkurta pieninė, name – apylinkės vetrinarijos punktas. Dar vėliau svirne buvo įkurta kolūkio mechaninės dirbtuvės, vėliau visus pastatus nugriovė, žemė užstatė miestelio namais. Iš didelės tvarkingos sodybos liko tik plačiai išsišakojęs senelio sodintas klevas. Mašalaičiai nusipirko menką sodybęlę paminkėj, Paežerės kaime, ir nesulaukę ne penkiasdešimties metų, abu 1950 metais mirė, palikę tris mažamečius vaikus. Vaikus po vieną išsidalijo giminės. Dar daug būtų galima rašyti apie jų giminės ir pažįstamų patirtas skriaujas, bet gal geriau mažiau draskyti senas žaizdas...

Petro nuomone, dabar svarbiausia neprarasti krikščioniško tikėjimo, moralės. Jeigu prarasim tikėjimą, moralę, sugriausim šeimas – prarasim Lietuvą.

Petrutė Bubnytė, Petro žmona, gimė 1950 metais Igliaukos apylinkėje, Dambrovos kaime. Baigusi Vilniaus pedagoginių institutą, keturias dešimtis metų dirbo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja. Dirbdama Lizdeikiuose gyveno pas Maščinskus. Čia susipažino su Petru Stroliu ir 1975 metais už jo ištakėjė. Jos téveliai Justinas (1912–1964) ir Maria (Kamičaitė, 1920–1995), augino tris vaikus: Petrutę, Antaną ir Justiną.

Petrutė yra išsaugojusi nuotrauką, kurioje apie 1950 metus nufotografuoti téveliai šalia klojimo, prievežimo su dvieju arkliu. Deja, jau po kelių mėnesių užkariautojai ir arklius, ir vežimą atėmė. Ir dar liepė džiaugtis, kad į šaltus kraštus neveža... Tévelio brolis Viktoras Bubnys su šeima buvo ištremtas į Sibirą.

Petrui Stroliui iki šiol atmintyje išliko atsitikimas Archangelsko srityje, kaijis tarnavo sovietinėje kariuomenėje. Tada jis dirbo visureigio vairuotoju, važiavo su grupė kariškiu į ekspediciją, kurios metu tikrino kelią iš Archangelsko į Mezénės upęs. Jiems vadovavo kareivų nemėgės pulkininkas gruzinas, kad šie nebuvo paklusnūs prievertai. Politiniai kaliniai, kurie tiesė kelią, gyveno iš karčių pastatytose jurtose, apklotose šakomis ir samanomis, be durų ir langų. Pamati lietuviškų kryžių su išdegintomis geležimi pavardėmis ir skaičiais. „Kas čia palaidota?“ – paklausė vietinių rusų. „O iš kur tu kiles?“ – klausimu į klausimą atsakė tie. Norėdami daugiau sužinoti

apie palaidotus tautiečius, pamelavo, kad rusas iš Vologdos. Tada anie patvirtino, kad čia guli palaidoti lietuvių, latvių ir estų banditai. „Už ką ir kas juos sušaudė?“ – dar pasiteiravo. Tada tie patvirtino, kad ir šaudyti jų nereikėjo, nes visi mirė iš bado ir nuo šalčio... Kaip teigia šaltiniai, Archangelskas per Antrajį pasaulyinį karą buvo svarbus karinis uostas. Po karo Archangelske buvo du kalėjimai ir kalinių persiuntimo punktas. 1941 metais Archangelsko kalėjime buvo 11 politinių kalinių iš Lietuvos. 1946 metų vasarį į Archangelską atvežta dar apie 30 lietuvių jaunuolių, kurie kalinti nepilnamečių kolonijoje kartu su 1200 kriminalinių nusikaltėlių. Jie dirbo gamykloje „Konvejer“, liejo minas. 1948 metais kai kurie buvo išvežti į tolimas Baltosios jūros salas plukdyti rastų.

Stalino žudymo laikais lietuvių Archangelske buvo Puksoozero, Čiornoje ozero, Velsko, Kargopolio, Plesecko ir kituose lageriuose. Čia žiemos baisios ne tik šalčiai, bet ir vėjai, kurie pučia nuo vandenyno pusės. Anot tremties vaiko Arimanto Dumčiaus, jo tévelis su 1500 suimtu vyrų etapu buvo varomas į Archangelsko srities lagerius, pakelyje trečdalis žuvo, į Lietuvą grįžo ne daugiau 5. Stasys Jameikis vienintelis išliko gyvas tévo lagerio draugas, mano tévas jį pusgyvį ištraukė iš lavonų krūvos. Jis viską aprašė knygoje „Traukinys rieda į amžinastį“. Archangelsko lageriuose kalėjo 24 ižymūs Lietuvos vyrai: susisiekimo ministras Jonas Masiliūnas, sveikatos departamento viršininkas Leonardas Maziliauskas, pulkininkas Antanas Dailytė ir kiti. 11 buvo nukankinti tardymo metu, kiti sušaudyti, neva už rengiamą sukilimą. „Gal todėl, – sako Petras Strolis, – apie Archangelsko lageriuose žuvusius šio atšiauraus krašto kankinius lietuvius pasakojimų mažai...“

Petras pasakoja: „Prasidėjus atgimimui džiaugėmės seniai laukta žodžio ir mitingų laisve, skaitėme „Sajūdžio žinias“ ir kitą draudžiamą informaciją. Dalyvavom renginiuose, Baltijos kely. 1991 metų sausio 13-os naktį praleidau prie Seimo rūmų durų. Iš ten grįžti sveikas nesitikėjau, bet baimės nejaučiai ir trauktis negalvojau.“

1992 metais rugpjūtį LKDP Marijampolės skyriaus pirmininko Pauliaus Ulecko iniciatyva įkūrėme LKDP Ig-

liaukos kuopą. Tapau jos pirmininku. Mūsų kuopa buvo didžiausia Marijampolės rajone.

1997 metų pavasarį buvau išrinktas į Marijampolės rajono savivaldybės tarybą pagal krikščionių demokratių sąrašą. Tais pačiais metais gegužės mėnesį buvau paskirtas Igliaukos seniūnijos seniūnu. Seniūnu dirbau iki 2000 metų birželio mėnesio.“

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Viktoras ir Petrė Bubniai tremtyje, 1954 metai

Ūkininkas Petras Strolis, 2016 metai

Petrė ir Petras Stroliai su dukromis Birute, Rasa, Laimute

Stalininių lagerių kankinys generolas Jonas Juodišius

1941 metų birželio 10 dieną generolas majoras Jonas Juodišius kartu su grupė Lietuvos kariuomenės aukštessniųjų karininkų, tarnaujančių 29-ajame Raudonosios armijos šaulių teritoriniame korpuse (gen. mjr. Jonas Juodišius buvo šio korpuso 179-osios divizijos artilerijos viršininkas), buvo išsiųsti į artileristų kursus F.Dzeržinskio karo akademijoje Maskvoje, o iš ten į Grochovetsko poligoną prie Gorkio, tačiau, prasidėjus Vokietijos-Sovietų sąjungos karui, birželio 28-osios naktį buvo suimti ir išvežti į stalininį lagerį Norilskę (prie Lamos ežero, Krasnojarsko kraštas), o vėliau kai kurie pervežti į kitus mirties lagerius. Didžioji dauguma šių karininkų į Lietuvą taip ir nesugrįžo...

Jonas Juodišius gimė 1892 metų birželio 18 dieną Šakių apskrities Barzdų valsčiaus Ropydų kaime. Vidurinį mokslą baigė Vilkaviškio gimnazijoje. Buvo vienas pirmųjų Lietuvos ateitininkų. 1913 metais išvyko studijuoti matematiką į Peterburgo universitetą. Čia aktyviai išsijungė į Peterburgo lietuvių visuomeninę veiklą, bendradarbiavo su laikraščiu „Lietuvių balsas“.

1914 metais prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, 1916 metų gegužės 25 dieną buvo mobilizuotas į Rusijos kariuomenę ir į 2-ąjį parengiamąjį batalioną Caricyne. Po pusės metų Odesoje baigė pěstininkų praporščikų karo mokyklą, jam suteiktas praporščiko laipsnis. Buvo pasiūstas į frontą. 1917 metais po Vasario revoliucijos Rusijoje ir carui Nikalojui II atsiskius sosto, birželį paskirtas 289-ojo atsargos pěstininkų pulko 4-os kuopos jaunesniuoju karininku.

1918 metų vasario 16 dieną Lietuvos Tarybai paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, J.Juodišius paliko karinę tarnybą, tačiau dėl Rusijoje iškilusių sunkumų, į Lietuvą sugrižo tik liepos mėnesį. Trumpą laiką mokytojavo, dėstė matematiką Šakių „Žiburi“ gimnazijoje. Prasidėjus Nepriklausomybės kovoms, 1919 metais savanoriu įstojo į besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Iš pradžių – jaunesnysis karininkas Kauno komendantūroje, ovėliau – naujoje artilerijos 2-oje baterijoje, su kuria dalyvavo Nepriklausomybės kovose fronte prieš bolševikus – ties Pakalniškiais, Žasliais, Strašūnais, Rozalimu, Burokiškiais, Paberže, Šapeliais, Romariškiais, Ilukste, Daugpiliu... Jam suteikiamas vyr. leitenanto laipsnis.

Nuo 1920 metų vasario 1 dienos paskirtas pasienio pulko kuopos, o kiek vėliau ir bataliono vadu. 1922 metais skiriamas haubicų baterijos vadu, spalio mėnesį J.Juodišius baigė Aukštessniuosius karininkų kursus (II laida) ir jam suteikiamas kapitono laipsnis. 1923 metų vasarą jam suteikiamas majoro laipsnis ir paskirtas 2-ojo artilerijos pulko vado padėjėjui, o nuo 1924 metų eina šio pulko vado pareigas.

1925 metų rugsėjį jis komandiruojamas į Belgijos generalinio štabo karo akademiją („Ecole de guerre“) Briuselyje, kurioje mokėsi iki 1929 metų ir jam suteiktas pulkininko leitenanto laipsnis. Grįžęs iš Belgijos, tarnavo Lietuvos kariuomenės generalinio štabo

III skyriuje, iš kur 1930 metais perkeliamas į Pirmojo Lietuvos Prezidento karo mokyklą inspektoriumi, dėstė karų istoriją ir taktiką. 1932 metais skiriamas komisijos pirmininku Karo muziejue įrengti PLP karo mokyklos skyrių. Tarnaujant PLP karo mokykloje, jo iniciatyva buvo pradėtas leisti žurnelas „Kariūnas“.

1934 metų vasarą jam suteiktas gen. štabo pulkininko laipsnis ir skiriamas 4-o artilerijos pulko Šiaulių vadu.

1939 metų kovo 22 dieną gen. štabo pulkininkas Jonas Juodišius skiriamas PLP karo mokyklos viršininkui į šiose pariebose išbuvo iki sovietinės okupacijos. 1939 metų birželio 13 dieną jam suteiktas brigados generolo laipsnis. 1940 metų liepos 29 dieną buvo atleistas iš Karo mokyklos viršininko pareigų ir paskirtas Vilniaus pěstininkų karo mokyklos etatiniu lektoriumi.

Pertikrintas ir persijotas per sovietinių komisarų „sietą“, 1940 metų rugpjūtį paskirtas Raudonosios armijos 29-ojo teritorinio šaulių korpuso 179-osios divizijos artilerijos viršininku (suteiktas RA generolo majoro laipsnis) ir su šeima persikelė gyventi į Vilnių, kur buvo divizijos štabas. Tarnybos kabinete kartu buvo su savo štabo viršininku gen. štabo plk. ltn. Antanu Malijonių, kuriam vienam iš nedaugelio Lietuvos aukštųjų karininkų teko savo akimis matyti Lietuvos valstybingumo atkūrimą ir Lietuvos karininkijos tragediją (politinis kalinių, Vyčio kryžiaus ordinio kavalierius, dim. plk. Antanas Malijonis mirė 1998 metų liepos 11 dieną).

1941 metų gegužę gen. mjr. J.Juodišius grįžo į Pabaltijo karinės apygardos štabo Rygoje. Jis namiškiams pasakė, kad bus siunčiamas į Maskvos karo akademiją, į vasaros kursus. Birželio pradžioje jis atsisveikino su šeima, su kuria jam jau nebus lemta daugiau susitikti...

Prasidėjus Vokietijos-Sovietų sąjungos karui, birželio 28-osios naktį į poligone esančias kareivines įsiveržė ginkluoti enkavedistai. Gen. mjr. J.Juodišius kartu su kitais lietuviais karininkais ir 15 Estijos bei 13 Latvijos karininkų buvo suimti ir išvežti į Lamos lagerį Norilskę. Ten 1942 metų rugpjūtį 5 dieną SSRS NKVD Ypatingojo pasitarimo buvo nuteistas 10 metų kalėti. 1942–1943 metų žiemą gulėjo Norilsko lagerių centrinėje ligoninėje, kur gydėsi Lamos lageryje sulaužytą koją. Po to liko invalidu. 1944 metų liepą jis ir septyni likę gyvi artileristai iš Lamos lagerio perkelti į Potmos lagerį (Mordovija, Zubovo Polianos rajonas). Iš šio lagerio šeima gavo pirmuosius J.Juodišiaus laiškus, rašytus draugų adresu, nors 1944 metų vasarą LSSR liaudies komisarų tarybos išduotoje pažymoje žmonai buvo įrašyta, kad „gen.mjr. Jonas Juodišius yra išvykęs į kursus ir dingo be žinios“.

1949 metų rudenį J.Juodišius ištremiamas dar šiauriau – į Abezę. Į šį lagerį buvo perkelti įsuluošinti, praradę sveikatą kasyklose ir miško darbuose kaliniai. Abezén atveždavo ir šiaip ligotus, „nurašytus“ kalinius, atseit „poilsius“, o iš tikrujų... Čia J.Juodišius susitiko su lageryje kalincių jaunu klieriku Alfonsu Svarinsku. Savo knygoje

„Nepataisomas“ (Vilnius, 2014) monsinjoras rašė, kad gen. J.Juodišius į Abezę lagerį atvežė 1949 metų spalį. Vėliau iš pokalbių su generolu paaiskėjo, kad į Lamos lagerį atvežtiems Lietuvos karininkams pirmoji žiema buvo tragiska. Iš 42 čia atvežtų aukštų Lietuvos, Latvijos ir Estijos karininkų iki pavasario liko tik 8. Visi kiti – atgulė amžino išalo žemėje. Karininkai, atvežti iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos be jokių kaltinimų mirė žiauriausiose sąlygose. Tie, kurie dar bandė aiškintis, ieškoti teisybės – dar tą pačią naktį „dingdavo be žinios“. Atvežtam į Abezę generolui buvo skirtas lagerio numeris 0-26. „Gen. J.Juodišius buvo principingas, doras bei religingas žmogus, ištikimas patriotas...“ Jis buvo gražus pavyzdys jaunimui, tylus, ramus, besiypsantis, nuolat melsdavosi. Iškankinti jaunuoliai, sergentys džiova, sakydavo, kad jei kas iš Lietuvos karininkų pateks į Dangų, jis bus pirmas. „Man, tuomet jaunam žmogui, besruošiančiamapti kunigu, patiko lietuviu inteligenčio tikėjimas (Mons. A.Svarinskas, užrašė Aldona Kačerauskienė, „Bažnyčiai ir Tėvynei paskirtas gyvenimas“, „Voruta“, 2005). Kai KGB leitenantas bandė generolą užverbuiti, kad šis sovietinius saugumiečius informuotų, ką lietuviai kaliniai lageryje kalba ir galvoja, žadėdamas pagerinti lagerio gyvenimo ir buities sąlygas, generolas atsakės: „Niekada išdaviku nebuvau ir nebūsiu...“ (Mons. A.Svarinskas, „Nepataisomas“).

„Gen. J.Juodišius sirgo hipertonija. Mirė 1950 metų gruodžio 18 dienos va-

kare, likus penkiems mėnesiams iki paleidimo. Lietuviai – gydytojas Vladas Simkūnas ir klierikas Alfonsas Svarinskas mirusiam generolui į krūtinę įdėjo buteliuką su jo pavardės, vardo ir karinio laipsnio užrašu. Generolas buvo palaidotas su derama lagerio sąlygomis kalinių – lietuvių ir ukrainiečių – pagarba, net prižiūrėtojai buvo priversti nukelti kepures“ (Mons. A.Svarinskas, „Nepataisomas“).

1950 metų pabaigoje, prieš Naujuosius metus, šeima gavo Vilniaus miesto Stalino rajono karinio komisariato pranešimą, kad artilerijos generolas majoras Jonas Juodišius, eidamas tarnybą tarybinėje armijoje, mirė 1950 metų gruodžio 18 dieną??

Apie lagerio gyvenvietę yra dideli žemės plotai, kuriuose palaidota tūkstančiai kalinių. Kapai būdavo pažymėti tik raide ir numeriu, todėl iš visų buvo identifikuoti tik trys: Vilniaus universiteto profesoriaus Levo Karsavino, rusų menotyrininko Nikolajaus Purino (poetės Anos Achmatovos vyro) ir gen. mjr. Jono Juodišiaus. 1991 metais generolo sūnus smuikininkas Paulius Liucijus Juodišius (mirė 1993 metais) tévo garbei Abezėje pastatė paminklą. Už nuopelnus Lietuvai gen. mjr. Jonas Juodišius buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo 4-ojo laipsnio (1930), DLK Gedimino 3-iojo laipsnio (1936) ordinai, Lietuvos Nepriklausomybės 10-mečio (1928), Latvijos Trijų žvaigždžių 3-iojo laipsnio ordinu (1931) ir Latvijos išsivadavimo karo 10-mečio medaliu (1929).

Stasys IGNATAVIČIUS

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

Povilas Adomaitis, g. 1926 m., (po mirties), ryšininkas, Radviliškio aps. Radviliškio valsč., Prisikėlimo apygarda Patrimo būrys, 1945–1949 m.

Genovaitė Bakšys-Šmigelskaitė, g. 1929 m., rėmėja, Alytaus aps. Daugų valsč., Dainavos apygarda Rugio būrys, 1946–1947 m.

Aldona Lugauskienė-Kazlauskaitė, g. 1931 m., žydų gelbėtoja holokausto metu, Molėtų r. Giedraičių mstl., 1942 m.

Saliamonas Puišys, g. 1906 m., (po mirties), kitokiais būdais dalyvavęs kovoje už Lietuvos nepriklausomybę, Marijampolės aps. Kazlų Rūdos valsč.,

1944–1945 m.

Vanda Ona Sabulienė-Vilūnaitė, g. 1928 m., ryšininkė ir rėmėja, Utenos aps. Utenos valsč., Vytauto apygarda, 1945–1948 m.

Birutė Stačiokaitė, g. 1931 m., ryšininkė ir rėmėja, Marijampolės aps. Veiverių valsč., Tauro apygarda, 1946–1950 m.

Passiteirauti tel. (8~5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Pretendentai į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje“.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2018 metams

Metinė prenumerata priimama iki gruodžio 28 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina keturis kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

**11 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34,
6 mėn. – 14,69 12 mėn. – 29,38 Eur.**

Nelikite be savo laikraščio!

Atsisveikinome su dar vienu Sedos kautynių dalyviu...

Rugpjūčio 27-ąjį Utenos r. Daugailių kapinės priglaudė Sedos kautynių dalyvio Algirdo Mečislovo Čepėno palaikus.

Algirdas gimė Velaikių kaimė, Zarasų rajone. Baigė Salų žemės ūkio mokyklą, ruošesi ūkininkauti, tačiau artėjant Raudonoji armija pakeitė joplanus – teko kuo toliau trauktis nuo armijos „išvaduotojos“...

1944 m. liepos 8 d. trys broliai – Algirdas, jo vyresnis brolis Pranas ir jaunesnis Vytautas – patraukė Žemaitijos link. Gimtinėje liko tėvai ir du mažesni broliai – Juozas ir Povilas. Jiems dar negrėsė šaukimas į sovietų kariuomenę.

Gausus būrys Aukštaitijos vyrų pasiekė Plinkšių dvarą. Taip broliai Čepėnai ištraukė į kuriamą Tėvynės apsaugos rinktinę. Buvo paskirti į pirmojo pulko antrają kuopą, ējo kariinius apmokymus.

Prieš lemiamas Sedos kau-

tynes spalio 2 dieną broliai Algirdas Mečislovas ir Vytautas Cepėnai pulkovado majoro Alfonso Urbono įsakymu perkelti į kuriamą artilerijos grupę.

Po Sedos kautynių brolių keliai išsiskyrė. Vyriausias brolis Pranas žuvo 1945 m. sausio 16 d. prie Tilžės. Algirdas ir Vytautas pateko į vokiečių kariuomenės pagalbinius dalinius. Jie kasė apkasus prie Dancigo. Russams apsupus miestą, broliams pavyko evakuotis į Helos pusiasali, iš ten pateko į Kopenhagą.

Lietuvoje likę tėvai buvo ištremti į Irkutsko sritį. Iš Sibiro jie grįžo 1956 metais. Jaučiamas sūnumas tremties pavyko išvengti.

Po karę Algirdas Čepėnas gyveno pabėgelių stovyklose Vokietijoje. 1949 m. emigravo į JAV. Dirbo Čikagos fabrikuose, vėliau kartu su draugais atidare maisto prekių parduotuvę. Seimos nesukūrė. Visą iš par-

duotuvę gautą pelną ir savolais valaikį aukojo lietuvybės reikalamus. Rémé Bendrą Amerikos lietuvių fondą (BALF), giminaičio Broniaus Kviklio leidžiamus veikalus „Mūsų Lietuva“ ir „Lietuvos bažnyčios“. Siuntė didelę paramą į Lietuvą. Dalyvavo lietuviškų organizacijų veikloje.

Algirdas Mečislovas Čepėnas mirė 2017 m. rugpjūčio 13 d. Čikagoje, eidas 94 metus.

Kauno Šv. Antano Paduviečio bažnyčios altarista Juozas Čepėnas 1994 metais, minint Sedos kautynių 50-metį, pašventino Sedos kautynėse žuvusiuju brolišką kapą. Paminklinėje lentoje įrašytas ir jo vyriausio brolio Prano Čepėno pavardė. Šiemet šis kunigas pašventino ir urną, atkeliausią iš Amerikos, su Algirdo Mečislovo palaikais. Jis nuleista į garšios Čepėnų giminės šeimos kapą Daugailių kapinėse.

Albertas RUGINIS

Skelbimai

Lapkričio 19 d. (sekmadienį) Klaipėdos rajono filialo valdyba kviečia į renginį „Pabūkime visi kartu“. **12 val.** šv. Mišios Gargždų bažnyčioje už tremtinius. **14 val.** Gargždų kultūros centre susitikimas su „Misija Sibiras – 2017“ dalyviais, buvusių tremtinių choro „Atminties aidai“ ir kapelos „Bijotaičiai“ iš Šilalės rajono koncertas. Kviečiame dalyvauti.

Lapkričio 26 d. (sekmadienį) 12 val. Telšių Švč. Mergelės Marijos į Dangų émimo Bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už mirusius ir gyvus buvusius politinius kalinius ir tremtinius. **13.30 val.** Telšių suaugusiuju mokyklos salėje (S. Daukanto 17) įvyks LPKTS Telšių filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą. Galésite sumokėti nario mokesčių ir užsisiakyti „Tremtinio“ laikraštį.

Lapkričio 29 d. (trečiadienį) paminėsime Lietuvos partizanų vado brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago 60-ąsias žūties metines.

10 val. šv. Mišios Lazdijų Šv. Onos bažnyčioje.

11 val. Lietuvos Respublikos vėliavos iškėlimas Lazdijų miesto Adolfo Ramanausko-Vanago aikštėje.

11.15 val. gėlių padėjimas ir žuvusiuju už Lietuvos laisvę pagerbimas tylos minute prie Nepriklausomybės paminklo Lazdijų miesto Nepriklausomybės aikštėje.

11.30 val. meninė programa „Po mano dangum – didvyrių žemė“ ir iškilmingas Lietuvos partizanų vado, brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago 60-ųjų žūties metinių minėjimas Lazdijų kultūros centro didžiojoje salėje.

Kviečiame dalyvauti!

Grudžio 9 d. (šeštadienį) 11 val. Pakruojo kultūros centro salėje paminėsime 1947-ųjų trėmimą. LPKTS Pakruojo filialas laukia savo kraštiečių – 1947 m. tremtinių arba juų šeimos narių (brolių, seserų, vaikų, vaikaičių). Taip pat laukiamo šio trėmimo bei kalinimo nuotraukų, atsiminimų ir kitos tai liudjančios medžiagos. Ją siūskite el. paštu zita.burzaite@gmail.com arba atsivežti atvykstant. Apie dalyvavimą renginyje prašome pranešti tel. 8 612 35685 LPKTS Pakruojo filialo pirmuinė Z. Vėžienei.

Lapkričio 18 d. (šeštadienį) 10 val. LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks LPKTS valdybos posėdis. Valdybos narius kviečiame dalyvauti.

Lapkričio 19 d. (sekmadienį) 14 val. Alytaus šaulių naruose (S.Dariaus ir S. Girėno g. 10) įvyks LPKTS Alytaus filialo susirinkimas. Meninė programą atliks Butrimonių ansamblis, Butrimonių moksleivių šokių kolektyvas „Gojelis“, dainų ansamblis „Versek“, Alytaus filialo choras „Atmintis“.

Pasiteirauti tel. 8 694 07641.

Lapkričio 23 d. (ketvirtadienį) paminėkime Lietuvos kariuomenės dieną Kupiškyje.

12 val. Senosiose Kupiškio miesto kapinėse atnaujintų (restauruotų) paminklų pristatymo visuomenei ceremonija: paminklas žuvusiems 1919–1920 m. kovose dėl Lietuvos laisvės, karių, partizanų, šaulių kapai (60 kapų).

13 val. Kupiškio kultūros centro kieme meninė pilietinė akcija „Šimtmetis po malūnų spaarnais“.

13.30 val. Kupiškio kultūros centro Vitražų salėje Lietuvos kariuomenės dienos minėjimas. Liaudiškos kapelijos „Sutaras“ koncertas.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Imonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“,

Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1780 egz.

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe, baltų dėmių“ remia

**SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAIS**

Kaina

0,61 euro

Ilsėkitės ramybėje

Zinaida Viščiūtė-Bujanauskienė
1924–2017

Gimė Panevėžio aps. Linionių k. religingoje patriotiškoje šeimoje. Mokėsi Panevėžio gimnazijoje. 1944 m., kai šeima ruošėsi šv. Kalėdoms, sovietų okupantai namuose padarė kratą. Pomėnesio į gimnaziją atėjė du pareigūnai tardė Zinaidą, o namus sudėgino – namo degėsiuose, slėptuveje po grindimis, ji rado negyvą mamą. Vėliau mokėsi Dotnuvos žemės ūkio akademijoje, bet mokslą teko nutraukti, kai tapo partizanu rytinėje Liepsna. 1946 m. suimta, tardyta, kankinta Lukiskių kalėjime. Karinis tribunolas skyrė 10 m. lagerio ir 5 m. tremties Magadane. I Lietuvą grįžo 1966 m. Atkūrus nepriklausomybę, įsijungė į LPKTS Varėnos filialo veiklą. Su vyru Juozu, kuriu savanoriu, užaugino sūnų ir dukterį, buvo tikras šviesulys savo šeimai ir kaimo bendruomenei. Jai suteiktas karės savanorės statusas.

Palaidota Matuizų kapinėse.
Užjaučiame artimuosius ir visus, pažinojusius šią ypatingą moterį.
LPKTS Varėnos filialas

Zofija Šiaudvytytė-Butrimienė
1927–2017

Gimė Tauragės aps. Šilalės valsč. Traksėdžių k. ūkininkų šeimoje. Baigusi Šilalės gimnaziją, mokytojavo Judrénu mokykloje. 1951 m. su šeima ištremta į Irkutsko sr. Bratsko miestą. Dirbo miško plukdymo įmonėje apskaitininko. Tremtyje ištėjė už tremtinio Juozo Butrimo. I Lietuvą grįžo 1959 m., apsigyveno Klaipėdoje. Dirbo Klaipėdoje autotransporto įmonėje. Užaugino du sūnus Algirdą ir Vytautą. Tremtyje gimės sūnus Algirdas, žinomas sportininkas, 2005 m. tragiskai žuvo. 2009 m. Zofijai suteiktas Laisvės kovų dalyvio teisinis statusas.

Urna su velionės palaikais padėta Klaipėdos miesto Lébartų kolumbariume.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Pranciškus Milašius
1931–2017

Gimė Telšių aps. Užpinikių k. ūkininkų šeimoje. Pokolektyvizacijos èaves dirbo kolukyje. Jam nesutikus skusti bendaradarbių, penkių asmenų šeima 1951 m. ištremta į Krasnojarsko kr. Nazarovo r. I Lietuvą grįžo 1957 m., apsigyveno ir dirbo Klaipėdoje. Buvo Klaipėdos PKTS narys.

Palaidotas Rietavo kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus ir artimuosius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Algimantas Bakutis
1934–2017

Gimė Raseinių r. Milošaičių k. 1941 m. su šeima ištremtas į Komiją, Kortkerovsko r. Reabilituoti 1957 m. grįžo į Lietuvą. Mokėsi Kauno politechnikos institute. Užaugino du sūnus.

Palaidotas Karmėlavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą, giminės ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Domeikavos filialo pirminką Ireniją Šmidtą dėl mylimos žmonos Gražutės Joanos Šmidtienės (1935–2017) mirties.

LPKTS valdyba ir taryba

Mirus LPKTS Lentvario filialo narei, buvusių tremtinių choro „Viltis“ giesmininkai Bronei Sindaravičienei, nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Lentvario filialas

Karys savanoris, dainininkas ir cirko artistas Antanas Černiauskas (1898–1939)

Antanas Alfonsas Černiauskas gimė 1898 metų spalio 2 dieną Alytaus apskrityje, Alovės (Aleksandrovsko) valsčiuje, Poteronių kaime, valstiečių Petro ir Onos Černiauskų šeimoje. Krikštynas spalio 6 dieną Alovės parapijos bažnyčioje. Minske baigė realinės gimnazijos 4 klases. Studijavo muziką ir dainavimą Charkove (Rusijoje). Grįžo į Lietuvą 1918 metų lapkričio 10 dieną.

1919 metų sausio 1 dieną Antanas Černiauskas išstojo į Lietuvos kariuomenę savanoriu, į 1-ąjį pėstininkų pulką. Po mėnesio dalyvavo Alytaus kautynėse. Patekės į bolševikų nelaisvę, 6 mėnesius praleido belaisvėje. Dalyvavo kautynėse dar dviejose frontuose: su bolševikais prie Dvinsko ir su lenkais prie Varėnos. Iš Lietuvos kariuomenės į atsargą išleistas 1924 metų balandžio 10 dieną, turėdamas puskarininkio laipsnį.

1929 metų rugpjūčio 10 dieną Antanas Černiauskas išvyko į užsienį ir gasto liavo šiuose miestuose: Rygoje, Berlyne, Paryžiuje, Prahoje, Vienoje, Ženevoje, Madride, Belgrade, Budapešte, Milane, Venecijoje, Afrikos valstybėse: Maroke, Alžyre, Tunise ir kituose. Grįžo į Lietuvą 1935 metų spalį.

1938 metais Marijonų spaustuvėje

Policininkas, tremtinys Vincas Černiauskas (1896–1977)

Vincas Černiauskas gimė 1896 metų lapkričio 23 dieną Alytaus apskrityje, Alovės (Aleksandrovsko) valsčiuje, Poteronių kaime, valstiečių Stepono ir Pranciškos (Zajankauskaitės) Černiauskų šeimoje. Turėjo brolį Juozą (1899–1985). Karinę prievoletę atliko Rusijos kariuomenėje. Poteronių kaime valdė 4,54 hektaro ūki. Tėvas prieš Pirmąjį pasaulinių karą buvo išvykęs į Jungtinės Amerikos Valstijas uždarbiauti.

1918 metais Alovės parapijos bažnyčioje Vincas Černiauskas susituokė su Ona Pangonyte.

1920 metais Vincas Černiauskas priimtas tarnauti į Alytaus apskritys policiją policininku. Po metų paskirtas vyr. policininku. 1923 metais paskirtas nuovados viršininko padėjėju. 1932 metais paskirtas Liškiavos II eilės nuovados viršininku. Nuo 1933 metų kaip neturintis nustatyto mokslo cenzu, paskirtas Merkinės policijos nuovados vachmistrui.

1928 metais Vincas Černiauskas apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10-mečio medaliu.

Pirmais Lietuvos policijos tarnaujančiu surašymo 1932 metų sausio 17 dienos lape nurodyta, kad Alytaus apskritys policijos II nuovados (Miroslavo nuovados viršininko padėjėjas) vyr. policininkas Vincas Černiauskas turi pradinį išsilavinimą, bet moka rusų ir lenkų kalbas. Baigė specialų aukštesnįjį policijos mokslą, tarnavo Butrimonių, Alovės policijos nuovadose.

Lietuvos Respublikos Prezidento 1937 metų vasario 16 dienos aktu Nr. 216, kaip uoliai ir sąžiningai ištarnavęs policijos tarnyboje 16 metų, Alytaus apskritys policijos vachmistras Vincas Černiauskas apdovanotas DLK Gedimino

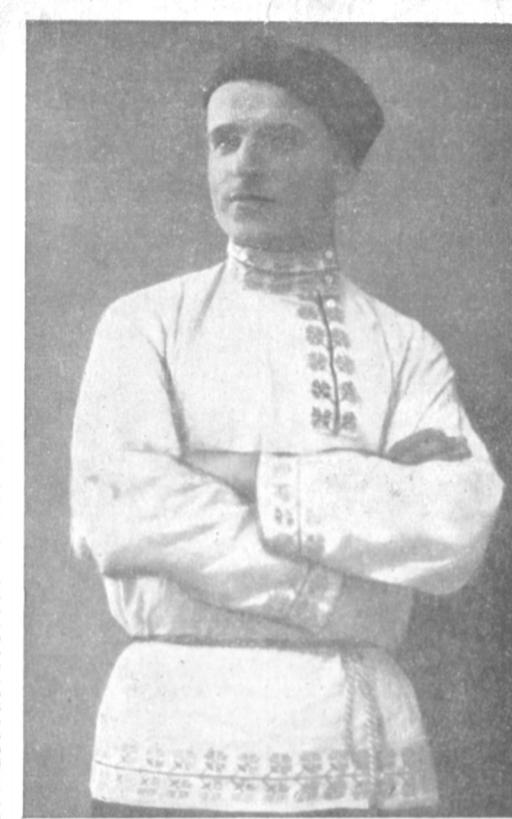
Marijampolėje buvo išleista 12 puslapiai knygelė „Autorius ir išpildytojas či-goniškų dainų Antanas Černiauskas“. Joje pateikta artisto biografija ir jo atliekamų dainų tekstai: „Aš tik džiaugtis benorėčiau“, „Praslinko auksinės dienelės“, „Miesto ponios“, „Šiandien laimė man pavyko“, „Suk suk kairėn pusėn“, „Myliu aš tévynę“, „Tada“, „Žmona“, „Ryva“, „Bubneliai“, „Ten būbni dunda“, „Békit, békite žirgeliai greičiau“, „Naktis rami“, „Ech kaip liūdna, duokit gitara“, „Jaunystė ta ne amžina“, „Oi kaip šiandien liūdna“.

1939 metų rugpjūčio 18 dieną apie 12 valandą Kauno–Zarasų plento posūkyje ties Stulkų vienkiemiu (3 kilometrai iki Leliūnų, Utenos apskritis) išvyko skaudži nelaimė. Iš Zarasų po garsiųjų Žolinės atlaidų ir prekymečio į Kauną, į Šv. Roko atlaidus Aukštaitijoje Panemunėje rugpjūčio 20 dieną, grįžo cirkas „Aušra“ (iškurtas 1929 metais). Sukrovės į vieną sunkvežimį visą cirko turtą, paversdamas sunkvežimį keliaujančiu „Babelio bokštu“, cirko savininkas Pranas Gudauskas ant to „bokšto“ susodino visus cirko artistus (17 žmonių), o pats vairavo sunkvežimį. Gerai nežinodamas kelio, Pranas Gudauskas važiavo greitai, tačiau stai-

giame posūkyje nesuvaldė sunkvežimio, todėl jis su visu cirko inventoriu ir žmonėmis virto ant šono į griovi, pri-slēgdamas keleivius. Pasekmės buvo šiurpios: 12 sužeistų, iš jų 8 sunkiai, o Boleslovas Arudulevičius žuvo vietoje. Sužeistieji pro šalį važiavusiu autobusu iš Dusetų nuvežti į Utenos apskritys ligoninę. Rugpjūčio 19 dieną šioje ligoninėje nuo žaizdų mirė artistas Antanas Černiauskas. Utenos parapijos mirties akto išraše nurodoma, kad „Antanas Černiauskas mirė buvęs sužeistas auto katastrofoje, ap-rūpintas šv. Sakramento, 41 metų našlys, cirko artistas, Kauno miestelėnas, priklausęs Kauno Šv. Trejybės parapijai, palaidotas rugpjūčio 20 dieną“.

Nepriklausomybės kovų dalyvis, dzūkas iš Alovės parapijos, palaidotas Aukštaitijos žemėje – Utenos senosiose kapinėse.

Gintaras LUČINSKAS
Atvirukas iš G. Lučinsko kolekcijos

ANTANAS ČERNIAUSKAS

ARTISTAS

DAINININKAS IR ŠOKĖJAS

Jis yra plačiai žinomas užsienio spaudoje, pabrėžęs savo menu Vakarų Europos estradose

gyveno Jakutske. Kartu buvo ištremti ir šeimos nariai bei artimieji:

1. Žmona Ona Černiauskienė, Antano, (1900–1986), iš tremties išleista 1958 metų liepos 28 dieną, 1960 metais grįžo į Lietuvą.

2. Sūnus Algis Černiauskas (gimė 1930 metais), iš tremties išleistas 1955 metų liepos 15 dieną, į Lietuvą negrįžo.

3. Sūnus Sirputis Černiauskas (1931–2006), iš tremties paleistas 1958 metų birželio 14 dieną, į Lietuvą negrīžo.

4. Duktė Dana Černiauskaitė (1927–2002), iš tremties išleista 1958 metų gegužės 31 dieną, 1977 metais grįžo į Lietuvą.

5. Duktė Genė Černiauskaitė (1925–2006), iš tremties išleista 1958 metų gegužės 31 dieną, į Lietuvą negrīžo.

6. Duktė Natalija Černiauskaitė (1923–2008), iš tremties išleista 1958 metų liepos 28 dieną, 1961 metais grįžo į Lietuvą.

7. Motina Ieva Černiauskienė, Stepono, gimusi 1876 metais. Mirė 1941 metais Altajaus krašte.

8. Motinos sesuo Ona Jankauskaitė, Stepono, gimusi 1880 metais. Mirė 1942 metais vežama prie Laptevų jūros.

9. Duktė Elena Černiauskaitė (1919–2002); 1952 metais savanoriškai išvyko į tremtį. Iš tremties išleista 1958 metų liepos 28 dieną, 1967 metais grįžo į Lietuvą.

Vincas Černiauskas paleistas iš tremties 1958 metų lapkričio 14 dieną. 1960 metais grįžo į Lietuvą, apsigyveno Mažeikiuose, nes gimtinėje neleido gyventi. Po kelių metų grįžo į Alovę, vėliau gyveno Alytuje. Mirė 1977 metų vasario 6 dieną, palaidotas Alytuje, Daugų gatvės kapinėse.

1988 metų spalio 1 dieną Lietuvos TSR Aukštaitijosios Tarybos Prezidiumo įsaku Vincas Černiauskas ir jo šeimos nariai buvo reabilituoti.

Gintaras LUČINSKAS
Nuotrauka iš Antano Mandeikos šeimos albumo

Vincas Černiauskas su žmona Ona ir vaikais. Merkinė, 1934 metai